

Asia Musiikin esittäminen yrityksen henkilöstön tilaisuudessa

Hakija Lakimies N.N. tutkimuslaitos V:sta

Annettu 01.12.2003

LAUSUNTOPYYNTÖ

Lakimies N.N. tutkimuslaitos V:sta (jäljempänä hakija) on pyytänyt 13.05.2003 saapuneella kirjeellään tekijänoikeusneuvoston lausuntoa tekijänoikeuslain soveltamisesta teoksen julkista esittämistä koskevassa asiassa.

Asian tausta

Tutkimuslaitos V:ssa järjestettiin työpaikan pikkujoulut 22.11.2002. Tilaisuudessa esiintyi ohjelmatoimiston kautta hankittu muusikko, joka esitti tilaisuudessa elävää musiikkia. Tilaisuus järjestettiin tutkimuslaitos V:n toimitiloissa ja sinne oli pääsy ainoastaan tutkimuslaitos V:n henkilöstöllä sekä heidän puolisoillaan. Tutkimuslaitos V:ssa työskentelee 294 henkilöä, joten tilaisuuteen oli periaatteellinen osallistumisoikeus alle 500 henkilöllä (ottaen huomioon, ettei kaikilla ole puolisoa). Paikalla oli lopulta 143 henkilöä. Tiloihin mahtuu alle 200 henkilöä, joten sitä suuremmaksi osallistujajoukko ei käytännössä olisi voinut kasvaa. Tilaisuuteen piti ilmoittautua ennakoon ja osallistujilta perittiin pienehkö maksu, jolla katettiin kustannuksia. Tilaisuuden järjesti tutkimuslaitos V:n henkilökunta ja tutkimuslaitos tuki tilaisuutta antamalla käyttöön tilat sekä rahoittamalla osan kustannuksista.

Tilaisuuden jälkeen Teosto lähetti tutkimuslaitos V:lle kirjeen, jossa vaadittiin musiikinesityskorvauksen maksamista tilaisuudessa tapahtuneen esiintymisen vuoksi. Teoston tulkinnan mukaan kyse on tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesta julkisesta esittämisestä, josta tulisi maksaa tekijänoikeuskorvaus.

Tutkimuslaitos V:n näkemyksen mukaan esittäminen on tapahtunut suljetussa piirissä, joten kyseessä ei ole julkinen esitys. Teosto vetosi kirjeessään myös siihen, että tekijänoikeuslain mukaan julkisena esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä. Tutkimuslaitos V:n näkemyksen mukaan

pikkujoulujen järjestäminen ei ole tutkimuslaitos V:lle ansiotoimintaa, eikä tilaisuutta itse asiassa järjestänyt tutkimuslaitos V työnantajana, vaan tutkimuslaitos V:n henkilöstö.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakija on esittänyt tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset:

- 1) Oliko tilaisuudessa tapahtunut esiintyminen tekijänoikeuslain tarkoittama julkinen esitys, josta tulisi suorittaa tekijänoikeuskorvaus?
- 2) Mikäli esityksestä tulisi maksaa tekijänoikeuskorvaus, olisiko maksuvelvollisuus tilaisuuden järjestäjällä vai tilaisuudessa esiintyneellä muusikolla itsellään?
- 3) Vastaavia tilaisuuksia voidaan tutkimuslaitos V:llä järjestää vaihtelevansuuruiselle osallistujajoukolle (yksittäinen henkilöstöryhmä – alle 10 henkilöä, koko tutkimuslaitos V – yli 3000 henkilöä). Mikäli vastaaventyyppinen suljetussa piirissä tapahtuva esitys katsottaisiin julkiseksi esittämiseksi, missä menee osallistujamäärän mukainen raja julkisen ja yksityisen esittämisen välillä?
- 4) Vastaavissa tilaisuuksissa osallistujat saattavat ammattimuusikon puuttuessa myös itse laulaa tai muuten esittää tekijänoikeuslain suojaamia musiikki- tai muita teoksia. Mikäli kuvatuentyyppisessä suljetussa tilaisuudessa tapahtuva musiikin esittäminen katsottaisiin julkiseksi esittämiseksi, tulisiko tällaisesta osallistujien itse suorittamasta musiikin esittämisestä maksaa sama korvaus kuin paikalle tilatun ammattimuusikon suorittamasta esittämisestä? Kenen maksettavaksi mahdollinen korvaus tulisi?

VASTINE

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle (jäljempänä Teosto) mahdollisuuden vastineen antamiseen. Johtaja Satu Kangas Teostosta on todennut 13.06.2003 päivätyssä vastineessaan seuraavaa.

Vastineessaan todetaan, että tutkimuslaitos V:n pikkujouluissa 22.11.2002 esiintynyt muusikko esitti tilaisuudessa Teoston edustamaa suojattua musiikkia. Tilaisuus järjestettiin tutkimuslaitos V:n toimitiloissa. Osallistumisoikeus tilaisuuteen oli tutkimuslaitos V:n henkilöstöllä puolisoineen eli periaatteessa alle 500 henkilöllä. Konkreettinen osanottajamäärä oli 143 henkilöä. Tilaisuus oli osallistujille maksullinen ja siihen oli ennakkoilmoittautumisvelvollisuus. Tilaisuuden järjesti tutkimuslaitos V: henkilökunta hoiti käytännön järjestelyt ja tutkimuslaitos

V työnantajana järjesti pikkujouluja varten tilat ja osallistui pikkujoulujen kustannuksiin.

Vastineessa viitataan tekijänoikeuslain 2 §:n säännöksiin. Tekijänoikeuslain 2 § 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Tekijänoikeuslain 2 § 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti. Julkisenä esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä.

Teosto toteaa vastineessaan, että tekijänoikeuslain esitöissä, oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä vakiintuneen kannan mukaan julkinen on esitys, jonka kuulijoita tai katselijoita ei ole ennalta yksilöllisesti määrätty. Yksityiseksi, tekijänoikeudellisesti vapaaksi teoksen esittämiseksi on katsottu lähtökohtaisesti vain esitys ns. suljetussa henkilöpiirissä, joka tarkoittaa teoksen esittämistä lähinnä perhe- tai suppeassa ystäväpiirissä ja teoksen esittämistä kotikutsujen tapaisessa tilaisuudessa, johon on kutsuttu ennalta määrättyt henkilöt. Suljetun piirin yksityisluontoisuuden edellytyksenä on kuitenkin, että tilaisuuden osanottajien lukumäärä ei nouse suureksi ja että teoksen esittäminen ei tapahdu ansiotarkoituksessa. (Kivimäki: Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait 1966, s. 33-34)

Lausuntopyyntöön tapauksessa tutkimuslaitos V:n pikkujoulujen osanottajamäärä oli ennalta rajattu tutkimuslaitos V:n henkilöstöön ja heidän puolisoihinsa eli enintään alle 500 henkilöön. Koska lähes 500 henkilöllä oli ollut mahdollisuus osallistua tilaisuuteen ja toteutunut osallistujamääräkin oli 143 henkilöä, vastineen mukaan tilaisuuden osallistujajoukko ei muodostanut sellaista suljettua piiriä, jonka perusteella tilaisuus olisi tekijänoikeudellisesti arvioituna yksityinen. Teosten esittäminen tilaisuudessa edellä mainitulle suurelle henkilökunnalle oli täten Teoston käsityksen mukaan tekijänoikeuslain 2 §:n mukaista julkista esittämistä.

Vastineessa todetaan myös, että tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukainen teoksen esittäminen ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille on julkista esittämistä. Tämän ns. teollisuusmusiikkisäännöksen nojalla on esittämisen vakiintuneesti katsottu olevan julkista, jos työntekijöiden lukumäärä on suuri tai melko suuri ja työnantajan katsotaan hyötyvän musiikin esittämisestä henkilökunnalleen. (Kivimäki: Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait 1966, s. 35)

Vastineen mukaan lähtökohtaisesti kaikki kaupallisten yritysten toiminta on ansiotarkoituksessa tapahtuvaa toimintaa. Tekijänoikeudellisessa mielessä ansiotoimintana voidaan lisäksi pitää sellaistakin toimintaa, joka

ei pelkästään liiketalouden näkökulmasta tätä olisi. Esimerkkinä yrityksen ansiotoimintaan kuuluvasta toiminnasta ovat erilaiset yrityksen henkilökunnalleen järjestämät virkistystilaisuudet, jotka notorisesti lisäävät henkilökunnan yhteenkuuluvuutta, työyhteisön henkistä hyvinvointia ja sen kautta työtehoa ja työtuloksia. Tutkimuslaitos V järjesti pikkujoulutilaisuuden henkilökunnalleen 22.11.2002 tarjoamalla tilat ja osallistumalla kustannuksiin, mikä osoittaa tutkimuslaitos V:n tavoitteen edistää henkilöstön työhyvinvointia ja parantaa työtuloksia. Tapauksen pikkujoulujen järjestäminen lukeutuu kiistatta tutkimuslaitos V:n ansiotoimintaan kuuluvaksi.

Vastineessa todetaan, että oikeuskirjallisuudessa esitettyjen tulkintojen mukaan lain 2 §:n 3 momentin ns. teollisuusmusiikkia koskevan säännöksen tarkoittamana "suurehkona" henkilöpiirinä pidetään tapauksesta riippuen 20-50 henkilön piiriä. (Haarmann: Tekijänoikeus ja lähioikeudet 1999, s. 96) Lausuntopyyntöä tarkoitetun tilaisuuden osallistujamäärä eli 143 henkilöä ylittää moninkertaisesti edellä mainitun mukaisen tulkintamäärittelyn "suurehkolle" suljetulle piirille, joten teosten esittäminen tutkimuslaitos V:n pikkujoulutilaisuudessa 22.11.2002 oli Teoston käsityksen mukaan aiemmin mainitun perusteen lisäksi samalla myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa, tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaista julkista esittämistä.

Teosto toteaa vastineessaan, että yritys tai muu tilaisuuden järjestäjä on kiistatta vastuussa tilaisuudessa julkisesti esitettävästä musiikista suoritettavasta tekijänoikeuskorvauksesta, aivan kuten muistakin tilaisuuden järjestämiseen liittyvistä velvoitteista (mahdolliset tilavuokrat, ruokalaskut ym.). Vastineessa todetaan lopuksi, että julkisesti esitettävän musiikin taiteellisella laadulla ei ole - eikä tulekaan olla - merkitystä suoritettavan tekijänoikeuskorvauksen määrään. Sävelteoksen tekijälle teoksensa hyväksikäytöstä maksettava korvauksen määrä ei voi missään olosuhteissa perustua teoksen esittäjän ammattitaitoon tai muihin teoksen esitykseen vaikuttaviin tekijöihin.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. 1 § sisältää esimerkkiluettelon, jossa mainitaan sävellysteos suojattavana teostyyppinä.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna.

Kirjallisen tai taiteellisen tuotteen on tekijänoikeussuojaa saadakseen ylitettävä ns. teoskynnys, eli sen on oltava itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia.

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen tekijälle eli fyysiselle henkilölle. Tekijänoikeuden siirtymistä koskevat tekijänoikeuslain 27 - 29 §:n yleiset säännökset. Tekijänoikeus on tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan voimassa, kunnes tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta.

Julkisesta esittämisestä

Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta saattamalla se yleisön saataviin.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1. lauseen mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Sävellysteokset saatetaan yleensä yleisön saataviin esittämällä niitä julkisesti. Esittämisellä tarkoitetaan tekijänoikeuslaissa sekä yleisölle välittömästi tapahtuvaa esittämistä että välillisesti eli teknisin apuvälinein, kuten radion välityksellä, tapahtuvaa esittämistä. Esittämistä on myös esimerkiksi radiolähetyksen edelleen esittäminen eli esittäminen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 94-)

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesti tekijänoikeudella suojatun musiikin julkiseen esittämiseen tarvitaan esitettävän sävellysteoksen tekijöiden lupa. Lupa tarvitaan sekä elävän että tallennetun musiikin julkiseen esittämiseen. Tallennetun musiikin julkista esittämistä on esimerkiksi äänitteen tai radion tai television kautta esitetty musiikki. Musiikin tekijöitä edustaa Suomessa Säveltäjain Tekijänoikeustoimisto Teosto ry.

Esittävän taiteilijan suojasta säädetään tekijänoikeuslain 5 luvussa. Esittävällä taiteilijalla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisesti oikeus korvaukseen, milloin äänitallennetta käytetään radio- tai televisiolähetyksessä taikka muussa julkisessa esityksessä.

Äänitteiden tuottajan suojasta säädetään samoin tekijänoikeuslain 5 luvussa. Myös äänitetuottajalla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisesti oikeus korvaukseen, milloin äänitallennetta käytetään radio- tai televisiolähetyksessä taikka muussa julkisessa esityksessä. Esittäviä taiteilijoita ja äänitteiden tuottajia edustaa Suomessa GRAMEX ry. Äänitallenteiden suoja-aika on 50 vuotta tallenteen julkaisemis- tai julkistamisvuodesta laskettuna.

Tekijän tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1. lauseessa tarkoitettun julkista esittämistä koskevan yksinoikeuden piiriin kuuluu vain teoksen julkinen esittäminen. Lähtökohtaisesti julkinen on sellainen esitys, jonka kuulijoita tai katselijoita ei ole ennalta yksilöllisesti määrätty. Kuulijoiden tai katselijoiden piiri on tällöin tekijänoikeudellisessa mielessä avoin.

Tilaisuus, johon kuka tahansa voi osallistua, on julkinen riippumatta siitä, kuinka moni saapuu paikalle. Tilaisuus on julkinen myös silloin, kun kuulijoiden tai katselijoiden osallistumisoikeus on sidottu johonkin sellaiseen kriteeriin (esimerkiksi eläkeläisille tarkoitettu tilaisuus), että läsnäolijoiden määrä saattaa nousta huomattavan suureksi. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 94-. Kivimäki, T.M.: Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, s. 33 - 34. Komiteanmietintö 1953:5: Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 47)

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseen mukaan julkisena esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä. Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseen säännöksen piiriin kuuluu niin sanottu teollisuusmusiikki eli musiikin esittäminen esimerkiksi työpaikoilla henkilökunnan virkistykseksi. Tekijänoikeuslain esitöissä on käytetty esimerkkinä teollisuusmusiikista suurten yritysten henkilökunnalle taikka ravintolan asiakkaille radion tms. laitteen välityksellä tapahtuvaa musiikin soittamista. (Komiteanmietintö 1953:5: Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 47-. SOU 1956:25: Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk - Lagförslag av auktorrättskommittén, s. 103. Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 96)

Ruotsin tekijänoikeuslakia valmistellut komitea totesi mietinnössään, että teollisuusmusiikista on kyse vain silloin, kun musiikin esittäminen tapahtuu ansiotoiminnassa. Sen täytyy siten tapahtua osana yrityksen toimintaa. Esimerkiksi jos yrityksen työntekijöiden yhdistys tai työntekijät järjestävät esityksen itse, kyse ei olisi teollisuusmusiikkisäännöksen soveltamisalaan kuuluvasta tilanteesta. Tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluakseen esittämisen tapahduttava ansiotoiminnassa ja lisäksi suurehkolle piirille. (SOU 1956:25, s. 106 - 107)

Komitea totesi myös, että yksityiselämän piirissä - kuten kotona taikka lähimmälle ystävä- tai tuttavapiirille - tapahtuva musiikin esittäminen jää tekijän julkista esittämistä koskevan yksinoikeuden ulkopuolelle. Komitean mukaan myös työelämässä tietyt ympäristöt on vastaavasti luettava yksityiselämän piiriin kuuluviksi. Komitean mukaan tekijän yksinoikeuden piiriin ei kuuluisi esimerkiksi se, että pienen yrityksen työntekijät kuuntelevat tauolla radiota yrityksen tiloissa taikka että yrityksen omistaja kuuntelee radiota yksityisessä konttorissaan tai vastaavassa paikassa. (SOU 1956:25, s. 104)

Rajanvedon hankaluuden takia Ruotsin tekijänoikeuslakia valmistellut komitea ehdotti ratkaisun tekemistä puhtaasti määrällisin kriteerein, so. että ainoastaan esittäminen "suurehkolle" kuulijakunnalle kuuluisi tekijän yksinomaisen oikeuden piiriin.

Komitea totesi, että ellei mainituista erityisistä olosuhteista muuta johdu, suurehkona piirinä voidaan pitää yhdessä ja samassa yrityksessä olevaa yli viidenkymmenen henkilön joukkoa, jolla on mahdollisuus helposti kuulla esitetty musiikki. Vastaavasti alle kahdenkymmenen henkilön joukko ei olisi komitean mukaan koskaan suurehko. Jos henkilömäärä jää näiden rajojen väliin, ratkaisu riippuu tapauksen olosuhteista. Tämä näkemys on toistettu sittemmin myös oikeuskirjallisuudessa. Epäselvissä tapauksissa komitea suositteli tulkitsemaan piiriin mieluummin pieneksi kuin suurehkoksi. (SOU 1956:25, s. 104 - 105. Kivimäki, T.M.: Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, s. 35. Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 96. Olsson, Henry: Upphovsrättslagstiftningen - en kommentar, s. 60)

Julkista esittämistä koskevaa aikaisempaa oikeuskäytäntöä

Julkista esittämistä ja erityisesti tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1. lauseen soveltamista on käsitelty myös oikeuskäytännössä. Teollisuusmusiikkisäännöksen eli tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseen soveltamista ei kuitenkaan tiettävästi ole juurikaan käsitelty Suomessa ylemmissä oikeusasteissa.

Korkein oikeus on hiljattain antanut useita tekijänoikeutta koskevia ratkaisuja, joissa kaikissa on käsitelty sävellysteosten julkista esittämistä

ja sitä, kenellä on velvollisuus maksaa korvauksia julkisesta esittämisestä sävellysteosten oikeudenhaltijoille. Ratkaisuissa on ollut kyse tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1. lauseen tulkinnasta eli sellaisesta musiikin esittämisestä, joka on tapahtunut tekijänoikeudellisessa mielessä avoimelle piirille (yleisölle) ja tällaisen toiminnan arvioimisesta tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin valossa.

Ratkaisuissa KKO 2002:101 korkein oikeus katsoi, että taksiautossa radion sekä kasetti- ja CD-soittimen välityksellä asiakkaiden läsnäollessa tapahtuneessa suojattujen sävelteosten esittämisessä oli kyse tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1 virkkeessä tarkoitettusta julkisesta esittämisestä. Asiassa oli kyse äänestysratkaisusta 7 - 4.

Korkein oikeus katsoi, että kysymyksessä oleva sävellysteosten esittäminen oli liittynyt taksiautoilijan ansiotoimintaan eikä esittämisen voitu siten katsoa tapahtuneen taksiautoilijan yksityiselämän piiriin kuuluviksi luonnehdittavissa olosuhteissa. Sen perusteella, että taksiauton matkustajien piiriä ei ole etukäteen mitenkään rajattu, vaan kenellä tahansa on ollut mahdollisuus päästä asiakkaaksi, esittäminen on päin vastoin lähtökohtaisesti katsottava luonteeltaan julkiseksi. Sille, että taksiauton matkustajien kulloinenkin henkilömäärä oli ollut suppea, minkä lisäksi kulloisetkin matkustajat olivat ainakin yleensä muodostaneet rajatun piirin, ei esittämisen julkisuutta arvioitaessa voitu antaa ratkaisevaa merkitystä, eikä sillä perusteella voitu katsoa olevan kysymys tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettusta suljetusta piiristä, vaan ratkaisevaa oli kyseisen taksiautoilijan taksiliikennetoiminnan asiakaspiiri.

Edellä mainituilla perusteilla korkein oikeus katsoi, että taksiautoilijan menettelyssä oli ollut kyse julkisesta esittämisestä tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1 virkkeen tarkoittamassa mielessä. Esittäminen olisi siten edellyttänyt lupaa sävellysteosten tekijöiltä. Taksiautoilija oli velvollinen maksamaan tekijänoikeuslain 57 §:n 1 momentissa tarkoitetun kohtuullisen hyvityksen.

Ratkaisussa KKO 2002:48 korkein oikeus katsoi yhtiön, joka luovutti ravintoloiden tiloissa käytettäväksi musiikkiautomaatteja, olevan vastuussa automaattien avulla tapahtuneesta äänitallenteiden julkisesta esittämisestä äänitteiden tuottajille ja esittäville taiteilijoille suoritettavasta tekijänoikeuslain 47 §:ssä tarkoitettusta korvauksesta.

Korkein oikeus totesi, että tekijänoikeuslain 47 §:ssä ei määritellä niitä tahoja, jotka ovat korvausvelvollisia äänitallenteen julkisesta esittämisestä. Myöskään lainvalmisteluasiakirjoissa sanottua kysymystä ei ole tarkasteltu. Kysymyksen ratkaisemisessa on siten tukeuduttava yleisiin tekijänoikeudellista korvausvastuuta koskeviin periaatteisiin.

Yhtiöiden ja musiikkiautomaattien sijoituspaikkojen haltijoiden välillä tehtyjen sopimusten perusteella yhtiöt olivat sijoittaneet automaatteja

kahviloihin ja ravintoloihin. Vastikkeena yhtiöt olivat pääsääntöisesti ja mahdollisen kiinteän vuokran ohella saaneet tietyn osuuden yleisön automaatteihin käyttämistä rahoista. Vastuu automaattien huollosta on kuulunut yhtiöille, jotka myös ovat huolehtineet musiikkitalenteiden hankkimisesta ja sijoittamisesta automaatteihin.

Yhtiöt eivät olleet määränneet siitä, milloin musiikkiautomaatti oli yleisön käytettävissä, mutta yhtiöt olivat sijoittaneet automaattit sellaisiin tiloihin, joihin yleisöllä on yleensä vapaa pääsy. Äänitteiden julkinen esittäminen on muodostanut olennaisen osan yhtiöiden toiminnan tarkoituksesta musiikkiautomaattien osalta. Esitetyn selvityksen mukaan toiminnassa ei siten ollut kysymys siitä, että pelkästään julkisen esityksen mahdollistava laite olisi luovutettu sijoituspaikan haltijan käytettäväksi.

Sen perusteella, mitä automaatteja käytettäväksi tarjoavien yhtiöiden ja niiden sijoituspaikkojen haltijoiden välisistä sopimusjärjestelyistä oli esitetty, korkein oikeus katsoi, että yhtiöt olivat käyttäneet äänitallenteita julkisessa esityksessä ja olivat siten velvolliset suorittamaan tekijänoikeuslain 47 §:ssä tarkoitetun korvauksen kyseisillä äänitallenteilla esiintyvälle taiteilijoille ja äänitallenteiden tuottajille.

Ratkaisussa 2002:20 oli kyse siitä, että asuntohotelli tarjosi asiakkailleen mahdollisuuden seurata televisiolähetystä hotellihuoneissa olevien televisioiden välityksellä. Korkein oikeus katsoi menettelyssä olevan kyse tekijänoikeuslain 47 §:n 1 momentissa tarkoitetusta julkisesta esityksestä.

Ratkaisussaan korkein oikeus totesi, että tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan esittäville taiteilijalle ja äänitteen tuottajalle on suoritettava korvaus, jos 46 §:ssä tarkoitettua laitetta pykälässä mainittuna aikana välittömästi tai välillisesti käytetään radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä.

Ratkaisussa todettiin, että se, mitä tekijänoikeuslain 47 §:ssä tarkoitetaan julkisella esityksellä, ilmenee lain 2 §:stä. Kyseisen pykälän 3 momentin 1 virkkeessä säädetään, että teos saatetaan yleisön saataviin muun ohessa, kun se esitetään julkisesti. Lainkohdan 2 virkkeen mukaan julkisena esittämisenä pidetään lisäksi myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä.

Tekijänoikeuslain 2 §:n säännös ei sisällä varsinaista julkisen esittämisen määritelmää. Lähtökohtaisesti julkisesta esittämisestä on kysymys sellaisessa esityksessä, jonka kuulijoita tai katselijoita ei ole ennalta yksilöllisesti määrätty, vaan periaatteessa kuka tahansa voi osallistua tilaisuuteen.

Asuntohotelli oli varustanut majoituskäyttöä varten korvausta vastaan tarjoamansa 14 huonetta televisiovastaanottimilla ja luonut näin asiakkailleen mahdollisuuden televisiolähetysten seuraamisen.

Asuntophotellin asiakkaiden piiriä ei ollut etukäteen rajattu, vaan huoneet olivat olleet kenen tahansa vapaasti käytettävissä huonemaksun maksamista vastaan. Sen vuoksi huoneiden varustaminen televisiovastaanottimin oli korkeimman oikeuden mukaan ollut julkista esittämistä tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1 virkkeen tarkoittamassa mielessä.

Myös tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt sävellysteosten julkista esittämistä useissa lausunnoissaan. Näitä ovat mm. lausunnot 2000:6, julkinen esittäminen asuntophotellissa sekä myynti- ja vuokra-autoissa, 2002:9, julkinen esittäminen asuntophotellissa ja televisioiden vuokraaminen, 2002:20, televisioiden vuokraamiseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset, 2003:3, matkailuautojen ja -vaunujen vuokraamiseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset sekä lausunto 2003:7, asuntophotellin yhteydessä tapahtuvaan Internet-kahvila -toimintaan liittyvät tekijänoikeuskysymykset.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lausetta on tulkittu ainakin tekijänoikeusneuvoston launnossa 2001:13, radiovastaanottimella varustettuihin kuulosuojaimiin liittyvät tekijänoikeuskysymykset.

Asiassa oli kyse siitä, että työnantajat - esim. suurissa teollisuuslaitoksissa - voivat tarjota työntekijöidensä käyttöön kuulosuojaimia, jotka on kuulosuojainten käytön edistämiseksi ja työntekijöiden viihtyvyyden lisäämiseksi varustettu radiovastaanottimella. Lausuntopyyntön tapauksessa radiovastaanotin oli kuulosuojainten käyttäjän itsensä säädettävissä, eli työntekijä saattoi itse päättää, mitä radiokanavaa hän kuuntelee, vai kuunteleeko lainkaan. Launnossaan tekijänoikeusneuvosto katsoi, että mainitunlainen kuulosuojaimien kautta suurilla työpaikoilla tapahtuva musiikin kuunteleminen oli tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseessa tarkoitettua julkista esittämistä, joka kuului sävellysteoksen tekijän yksinoikeuden piiriin ja edellytti luvan pyytämistä sävellysteosten tekijöitä edustavalta järjestöltä eli Teosto ry:ltä.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu tilaisuus

Tekijänoikeusneuvosto on tutustunut sille toimitettuun aineistoon ja osapuolten asiassa esittämiin näkemyksiin. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että osapuolet näyttävät olevan eri mieltä siitä, onko lausuntopyynnön tapauksessa tapahtunut sävellysteosten esittäminen tapahtunut ansiotoiminnassa.

Hakijan mukaan kyse on ollut sen henkilöstön järjestämästä tilaisuudesta ja että kyseisen tilaisuuden eli pikkujoulujen järjestämisessä ei ole ollut kysymys hakijan ansiotoiminnasta.

Teoston mukaan kyse on ollut hakijan eli tutkimuslaitos V:n järjestämästä tilaisuudesta, jonka käytännön järjestelyistä tosin huolehti tutkimuslaitos V:n henkilökunta, mutta jonka järjestäjäksi voidaan katsoa hakija eli tutkimuslaitos V. Teoston mukaan hakija työnantajana järjesti tilat lausuntopyynnössä tarkoitettua tilaisuutta varten ja osallistui tilaisuuden kustannuksiin.

Ennen varsinaista hakijan esittämiin kysymyksiin vastaamista tekijänoikeusneuvosto toteaa seuraavaa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että siitä riippumatta, että tutkimuslaitos V henkilökunta tai mahdollisesti henkilökuntayhdistys on vastannut lausuntopyynnössä tarkoitettun tilaisuuden järjestämisestä ja teknisestä toteutuksesta sekä huolimatta siitä, että henkilökunta on osaltaan osallistunut tilaisuuden järjestämisestä aiheutuneisiin kustannuksiin, kyseinen tilaisuus on tekijänoikeusneuvoston näkemyksen mukaan katsottava hakijan eli tutkimuslaitos V:n järjestämäksi. Tilaisuuden järjestäjä eli lausuntopyynnön tapauksessa hakija on vastuussa myös tilaisuudesta mahdollisesti aiheutuvien tekijänoikeudellisten velvoitteiden täyttämisestä. Tekijänoikeusneuvosto vastaa hakijan esittämiin kysymyksiin tämän oletaman pohjalta.

Vastaukset lausuntopyynnön kysymyksiin

Hakijan esittämät kysymykset:

1) Oliko tilaisuudessa tapahtunut esiintyminen tekijänoikeuslain tarkoittama julkinen esitys, josta tulisi suorittaa tekijänoikeuskorvaus?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesti tekijänoikeudella suojatun musiikin julkiseen esittämiseen tarvitaan esitettävän sävellysteoksen tekijöiden lupa. Lupa tarvitaan sekä elävän että tallennetun musiikin julkiseen esittämiseen. Julkista esittämistä on paitsi musiikin esittäminen tekijänoikeudellisessa mielessä avoimelle piirille, myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuva sävellysteosten esittäminen. Tämä seuraa tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseesta. Lainvalmistelutöiden ja oikeuskirjallisuuden mukaan suurehkona piirinä voidaan pitää yhdessä ja samassa yrityksessä olevaa yli viidenkymmenen henkilön joukkoa, jolla on mahdollisuus helposti kuulla esitetty musiikki.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että esitysluvan myöntäessään sävellysteoksen tekijällä tai tekijöillä on mahdollisuus edellyttää korvauksen maksamista sävellysteoksen julkisesta esittämisestä. Korvauksen sävellysteoksen oikeudenhaltijoiden puolesta perii Teosto ry. Jos esityksessä käytetään ääniteperäistä musiikkia, myös esittävillä taiteilijoilla ja äänitteiden tuottajilla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan oikeus korvaukseen äänitallenteen julkisesta esittämisestä. Nämä korvaukset perii GRAMEX ry.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä tarkoitettua tilaisuutta ei voida pitää julkisena, sillä tilaisuus on ollut tarkoitettu hakijan palveluksessa olleille henkilöille puolisoineen. Lausuntopyynnössä tarkoitettua tilaisuutta on siten pidettävä suljettuna.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan tilaisuudessa, joka on saatettu neuvoston arvioitavaksi, on ollut paikalla 143 henkilöä. Kyseisen suuruista henkilöjoukkoa voidaan pitää tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseessa tarkoitettuna suurehkona piirinä. Kuten todettu, kyse on ollut työnantajan eli tutkimuslaitos V:n työntekijöilleen työntekijöiden virkistykseksi järjestämästä tilaisuudesta eli pikkujoulujuhlasta, joka on järjestetty työnantajan tiloissa. Tilaisuuden ohjelmaan on lausuntopyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan kuulunut sävellysteosten esittäminen. Kyse on siten ollut ansiotoiminnassa tapahtuneesta musiikin esittämisestä, joka on tapahtunut lisäksi suurehkolle suljetulle piirille.

Vastauksena hakijan esittämään kysymykseen tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnössä tarkoitettussa tilaisuudessa on ollut kyse tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseessa tarkoitettusta julkisesta

esittämisestä, josta olisi tullut maksaa korvaus sävellysteoksen oikeudenhaltijoille. Korvauksen perii Teosto ry. Jos tilaisuudessa on esitetty myös suojatuilta äänitallenteilta peräisin olevaa musiikkia, myös esittäville taiteilijoilla ja äänitetuottajilla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan oikeus korvaukseen tästä esittämisestä.

2) Mikäli esityksestä tulisi maksaa tekijänoikeuskorvaus, olisiko maksuvelvollisuus tilaisuuden järjestäjällä vai tilaisuudessa esiintyneellä muusikolla itsellään?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesta sävellysteosten julkisesta esittämisestä ja siitä oikeudenhaltijoille Teosto ry:n kautta suoritettavista korvauksista vastaa se, joka esittää musiikkia julkisesti tai muutoin toimeenpanee julkisen esityksen tai tarjoaa mahdollisuuden tällaisten esitysten seuraamiseen. Sanottu koskee suojattujen sävellysteosten esittämistä myös suurehkolle suljetulle piirille, josta siis lausuntopyyntö tapauksessa on kyse.

Muusikon, joka esittää suojattuja sävellysteoksia tekijänoikeudellisessa mielessä avoimelle piirille tai suurehkolle suljetulle piirille, voidaan katsoa esittävän musiikkia julkisesti tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin tavoin. Vastaavasti jonkin yleisölle avoimen tilaisuuden tai suurehkolle suljetulle piirille suunnatun tilaisuuden järjestäjän, joka toimeenpanee tilaisuudessa suojattujen sävellysteosten esittämisen, voidaan katsoa esittävän musiikkia julkisesti siten kuin tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa säädetään. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyyntö tapauksessa tilaisuuden järjestäjä on katsottava esityksen toimeenpanijaksi eli siksi tahoksi, joka vastaa julkisesta esittämisestä aiheutuvista tekijänoikeudellisista velvoitteista.

Jos julkisessa esityksessä käytetään ääniteperäistä musiikkia, on esityksen toimeenpanija tai se, joka tarjoaa mahdollisuuden mainitunlaisten esitysten seuraamiseen, vastuussa myös esittäville taiteilijoille ja äänitetuottajille suoritettavasta tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisesta korvauksesta.

3) Vastaavia tilaisuuksia voidaan TUTKIMUSLAITOS V:llä järjestää vaihtelevansuuruiselle osallistujajoukolle (yksittäinen henkilöstöryhmä – alle 10 henkilöä, koko TUTKIMUSLAITOS V – yli 3000 henkilöä). Mikäli vastaavantyyppinen suljetussa piirissä tapahtuva esitys katsottaisiin julkiseksi esittämiseksi, missä menee osallistujamäärän mukainen raja julkisen ja yksityisen esittämisen välillä?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lainvalmistelutöiden ja oikeuskirjallisuuden mukaan suurehkona piirinä voidaan yleensä pitää yhdessä ja samassa yrityksessä olevaa yli viidenkymmenen henkilön joukkoa, jolla on mahdollisuus helposti kuulla esitetty musiikki. Vastaavasti alle kahdenkymmenen henkilön joukko ei ole oikeuskirjallisuuden ja lainvalmistelutöiden mukaan suurehko. Kirjallisuudessa ja lainvalmistelutöissä on lisäksi todettu, että jos henkilömäärä jää näiden rajojen väliin (20 - 50 henkilöä), ratkaisu riippuu tapauksen olosuhteista.

Edellä selostetun mukaisesti voidaan siten todeta, että alle kahdenkymmenen henkilön joukkoa ei voida katsoa laissa tarkoitettuihin tavoin suurehkoksi ja yli viidenkymmenen henkilön joukko taas olisi yleensä suurehko. Vain suurehkolle suljetulle piirille tapahtuva musiikin esittäminen kuuluu sävellysteoksen tekijän julkista esittämistä koskevan tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseessa tarkoitettuihin yksinoikeuden piiriin.

Vastauksena hakijan esittämään kysymykseen voidaan siten todeta, että yli viidellekymmenelle henkilölle järjestetyt suljetut tilaisuudet, joissa esitetään suojattuja sävellysteoksia, kuuluvat tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseen soveltamisalaan. Sävellysteosten esittäminen mainitunlaisissa tilaisuuksissa kuuluu sävellysteoksen tekijöiden yksinoikeuden piiriin ja edellyttää luvan pyytämistä sävellysteoksen tekijöiltä eli käytännössä Teosto ry:ltä. Jos esityksessä käytetään ääniteperäistä musiikkia, myös esittävillä taiteilijoilla ja äänitetuottajilla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan oikeus tästä korvaukseen.

Edelleen vastauksena hakijan esittämään kysymykseen voidaan todeta, että alle kahdenkymmenen henkilön joukkoa ei voida pitää laissa tarkoitettuihin tavoin suurehkona. Sävellysteosten esittäminen sellaisissa suljetuissa tilaisuuksissa, joiden osallistujamäärä jää alle kahdenkymmenen henkilön, ei siten kuulu tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 2. lauseen soveltamisalaan eikä sävellysteosten tekijöiden lupaa musiikin mainitunlaiseen esittämiseen tarvita. Myöskään esittävillä taiteilijoilla ja äänitetuottajilla ei ole oikeutta korvaukseen ääniteperäisen musiikin käytöstä tällaisissa tilaisuuksissa.

Sen sijaan tekijänoikeusneuvosto toteaa, että siihen, missä raja julkisen ja yksityisen esittämisen välillä kulkee, kun suljetun tilaisuuden henkilömäärä on kahdenkymmenen - viidenkymmenen henkilön välillä, ei

voida antaa yleistä vastausta, vaan asia on aina tapauskohtaisesti harkittava.

4) Vastaavissa tilaisuuksissa osallistujat saattavat ammattimuusikon puuttuessa myös itse laulaa tai muuten esittää tekijänoikeuslain suojaamia musiikki- tai muita teoksia. Mikäli kuvatuentyyppisessä suljetussa tilaisuudessa tapahtuva musiikin esittäminen katsottaisiin julkiseksi esittämiseksi, tulisiko tällaisesta osallistujien itse suorittamasta musiikin esittämisestä maksaa sama korvaus kuin paikalle tilatun ammattimuusikon suorittamasta esittämisestä? Kenen maksettavaksi mahdollinen korvaus tulisi?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tähän kysymykseen on viitattu vanhoissa lainvalmistelutöissä (edellä selostettu Ruotsin komiteamietintö), joissa on arvioitu erilaisia esimerkiksi työpaikoilla ja ravintoloissa tapahtuvia musiikinkäyttötilanteita. Kyseisessä komiteamietinnössä on pohdittu mm. sitä, kuinka pitäisi suhtautua siihen, että jonkin ravintolan tms. asiakkaat itse toimeenpanevat musiikin esittämisen. Lainvalmistelutöissä ei ole kuitenkaan konkreettisesti vastattu kaikkiin esille nostettuihin kysymyksiin.

Tekijänoikeusneuvosto joutuu siten toteamaan, että tähänkään hakijan esittämään kysymykseen ei voida antaa mitään yleistä, kaikkiin tilanteisiin soveltuvaa vastausta, vaan asia on aina ratkaistava tapauskohtaisesti. Lähtökohtana joka tapauksessa on, että se, joka toimeenpanee julkisen esityksen tai tarjoaa mahdollisuuden tällaisten esitysten seuraamiseen, vastaa sävellysteosten julkisesta esittämisestä ja siitä oikeudenhaltijoille suoritettavista korvauksista.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Asia on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Pekka Pulkkinen, Miia Haavisto, Ahti Vääntinen, Paula Paloranta, Päivi Liedes, Anne Stenros, Tuula Hämäläinen, Kirsi-Marja Okkonen, Risto Rytty, Pekka Salomaa, Markku Uotila ja Kai Nordberg.